

a.remissvar@regeringskansliet.se
a.iu@regeringskansliet.se

Remiss om Etableringsboendelagen - Ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända

Er beteckning: A2025/00455

Sammanfattning

Länsstyrelsen Västra Götaland är i huvudsak positiv till utredningens förslag om länsstyrelsernas uppdrag det nya bosättningssystemet. Vi lämnar dock följande förslag.

- Länsstyrelserna bör i etableringsboendeförordningen §9 få ett tydligare uppdrag att informera kommunerna om kommuntalsprocessen och utfallet av fördelningsmodellen.
- Uppdraget att följa upp etableringsboende som beskrivs i avsnitt 11.3 bör regleras i etableringsboendeförordningen i stället för i förordning (2016:1363).
- Utredningens beskrivning av länsstyrelsernas uppdrag i det föreslagna bosättningssystemet motiverar inte den minskning av anslaget till länsstyrelserna som beskrivs i avsnitt 18.7.3.

Länsstyrelsen är positiv till utredningens förslag att etableringsboende ska vara en rättighet för anvisade nyanlända i 36 månader, men anser det bör framgå av etableringsboendelagen att kommunerna har möjlighet att erbjuda anvisade nyanlända boende i kraft av lagen även efter att rätten till etableringsboende upphört. Det bör även framgå att intentionen med kommunmottagande enligt etableringsboendelagen, ska vara att individerna har möjlighet att bo kvar i kommunen även efter att rätten till etableringsboende löpt ut.

Länsstyrelsen avstyrker förslaget att rätten till etableringsboende ska villkoras med deltagande i arbetsmarknadspolitiska program.

Länsstyrelsen är i huvudsak positiv till den fördelningsprocess för kommuntalen som utredningen föreslår. Länsstyrelsen avstyrker

dock utredningens förslag att införa mått på bostadstillgång som fördelningsgrund för kommunalen.

Länsstyrelsen vill också lyfta vikten av att se över hur utredningens förslag påverkar och påverkas av andra pågående utredningar och lagstiftningsprocesser. Mängden utredningar och de korta remisstiderna gör det svårare att överblicka och analysera förändringarna inom migrations- och integrationsområdet.

Vi vill i sammanhanget särskilt lyfta fram förslagen i SOU 2025:53 *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper*. Det finns en risk att förslagen i den utredningen kan leda till att nyanlända får svårare att ha råd med sitt etableringsboende, och att de får svårare att hitta och bekosta ett boende efter att etableringsboendet upphört. Det kan leda till ökade kostnader och minskade incitament för kommuner att bosätta nyanlända.

8.1 Vilka kriterier ska beaktas vid fördelningen?

Länsstyrelsen är i huvudsak positiv till den fördelningsprocess för kommunalen som utredningen föreslår.

Länsstyrelsen avstyrker dock förslaget att fördelningen av mottagandet mellan kommunerna ska ta hänsyn till förutsättningarna för nyanlända att hitta en bostad på den ordinarie bostadsmarknaden efter tre års etableringsboende. Den huvudsakliga anledningen är att förslaget väntas motverka fördelningen av nyanlända mellan kommunerna på grund av arbetsmarknadsförutsättningar, vilket kan försämra nyanländas arbetsmarknadsetablering.

Som Riksrevisionen konstaterat i rapporten *Bosättningslagen – har reformen levt upp till intentionerna?* har bosättningslagen medfört att nyanlända i högre utsträckning bosatts i kommuner med lägre arbetslöshet och som en följd av det fått högre inkomst och sysselsättning. Länsstyrelsens bild är att kommuner med god arbetsmarknad ofta har en större bostadsbrist. Att införa tillgång på bostäder som faktor i fördelningen av kommunalen riskerar därför att innebära att nyanlända i högre utsträckning anvisas till kommuner med sämre arbetsmarknadsförutsättningar men bättre tillgång på bostäder efter tre år.

Enligt utredningens förslag kan kommunerna även önska lägre kommunal. Utredningen menar att kommunens tillgång till etableringsboende på det viset vägts in i fördelningen av

kommuntalen. Kommunens önskemål torde få en tillräcklig och mer träffsäker effekt på mottagandets storlek även för de kommuner som anser att tillgången på bostäder efter tre års etableringsboende begränsar deras möjligheter att ta emot nyanlända.

Länsstyrelsen vill även framhålla att länets kommuner klarat sitt mottagande på anvisning även i tider av högre mottagande av nyanlända och större bostadsbrist. Behovet av variabeln framstår därför som litet, särskilt med tanke på de förväntat negativa sysselsättningseffekterna.

Länsstyrelsen vill även betona de utmaningar och problem som utredningen lyfter i avsnitt 8.1.3 vad gäller möjliga mått på kommunernas bostadssituation. Det är Länsstyrelsens bild att det idag saknas ett heltäckande statistiskt underlag som på ett tillförlitligt sätt kan bedöma och prognosticera bostadstillgång. Att prognosticera tillgången på bostäder på kommunnivå för målgruppen anvisade nyanlända efter tre år i etableringsboende framstår även som särskilt svårt.

8.4.2 En uppdaterad fördelningsmodell

Länsstyrelsen är positiv till att samrådsförfarandet i framtagandet av fördelnings- och takmodellen enligt förslagen ska bedrivas på ett liknande sätt som dagens samråd gällande läns- och kommunal.

Länsstyrelsen instämmer även i förslaget att Arbetsförmedlingen, Boverket, länsstyrelserna och Migrationsverket i samråd med SKR ska få i uppdrag att utveckla fördelningsmodellen och takmodellen innan ikraftträdandet av etableringsboendelagen. Detta uppdrag bör meddelas skyndsamt för att säkra goda planeringsförutsättningar för det nya regelverkets ikraftträdande.

Utredningens förslag innebär att samrådsprocessen kommer att bli mer komplex och därför kräva mer tid och resurser. Arbetsbördan i samrådet har också ökat i och med massflyktsdirektivets införande och framtagandet av fördelningstal för anvisning enligt LMA. Länsstyrelsen har i detta arbete tillförts nya arbetsuppgifter och ansvarsområden utan tillkommande finansiering. Mot bakgrund av detta är det viktigt att anslagen till länsstyrelserna ses över för att säkerställa att myndigheterna ges goda förutsättningar att utföra uppdraget. Det samma gäller för uppdraget att utveckla fördelnings- och takmodellen innan ikraftträdandet av etableringsboendelagen.

Se vidare under 18.7.3 *Konsekvenser för statens finanser: Länsstyrelserna.*

8.4.4 Justering av utfallet från fördelningsmodellen efter kommunernas önskemål

Länsstyrelsen föreslår att länsstyrelserna får i uppdrag att informera kommunerna om möjligheten att önska ändringar av kommuntalen, samtidigt som Migrationsverket informerar om det preliminära utfallet av fördelnings- och takmodellen. I samband med det bör länsstyrelserna även få i uppdrag att informera om fördelningsprocessen. Detta bör regleras i § 9 etableringsboendeförordningen.

I kommuntalsprocessen finns idag i praktiken en liknande ordning. När Migrationsverket lämnat förslaget på länstal till regeringen, lämnar länsstyrelserna preliminära förslag på kommuntal till kommunerna, och informerar om kommuntalsprocessen och kommunernas eventuella möjlighet att påverka. Länsstyrelserna gör idag det utifrån att vi har uppdraget att besluta om kommuntal. Då Migrationsverket ska ta över kommuntalsbeslutet är det dock viktigt att Länsstyrelsens roll förtydligas.

Som Länsstyrelsen förstår utredningen är avsikten att länsstyrelserna även fortsättningsvis ska ha rollen som informationsbärare och mellanhand mellan kommuner och Migrationsverket i kommuntalsprocessen. Förslaget till etableringsboendeförordning och *Figur 8.1 Utredningens förslag till fördelningsförfarande* på sidan 193 i utredningen är dock inte tillräckligt tydliga vad gäller länsstyrelsernas roll i detta avseende. Särskilt med tanke på att det föreslagna bosättningssystemet blir mer komplext är det viktigt att kommunerna så tidigt som möjligt får information både om fördelningsprocessen och möjligheten att önska storlek på mottagande. Länsstyrelsen anser att den hantering som finns idag fungerar väl och att det därför bör regleras att länsstyrelserna ska lämna den informationen.

Länsstyrelsen föreslår därför att etableringsboendeförordningen § 9 får följande tillägg:

”Länsstyrelserna ska informera kommunerna om fördelningsförfarandet och möjligheten att ange hur många nyanlända de önskar ta emot.”

10.3 Nyanlända har en tidsbegränsad rätt till etableringsboende.

Länsstyrelsen menar att det bör tydliggöras att kommunernas mottagande av anvisade nyanlända ska vara ett långsiktigt åtagande som ger nyanlända goda förutsättningar att bo kvar i kommunen även efter att rätten till etableringsboende har löpt ut.

Vi föreslår också att kommunerna ska ha möjlighet att erbjuda anvisade nyanlända boende i kraft av etableringsboendelagen även efter att rätten till etableringsboende har löpt ut.

En styrka med bosättningslagen är att bosättningsuppdraget enligt lagen kan tillämpas långsiktigt. Enligt Boverkets senaste bostadsmarknadsenkät erbjuder idag mer än 200 kommuner nyanlända, som anvisats enligt bosättningslagen, tillsvidareboenden eller förstahandskontrakt inom ett år. Det ligger väl i linje med kommunernas ansvar enligt bostadsförsörjningslagen att skapa förutsättningar för att alla i kommunen ska kunna leva i goda bostäder, samt med regeringsformens målsättning att det allmänna ska trygga rätten till bostad. Det är Länsstyrelsens uppfattning att långsiktigt hållbara boendelösningar är en grundläggande förutsättning för nyanländas integration.

Länsstyrelsen vill därför särskilt betona de risker utredningen lyfter i avsnitt 18.2.6 och 18.6.2 vad gäller att tidsbegränsade boendelösningar kan medföra ogynnsamma flyttmönster och bidra till utanförskap. Tillfälliga boendelösningar kan bland annat leda till ökad risk för hemlöshet och otrygga boendelösningar samt till att nyanlända flyttar till socioekonomiskt utsatta områden eller kommuner med sämre arbetsmarknad, bland annat till följd av så kallad social dumpning. Detta kan bidra till ökad segregation och försämrade etableringsförutsättningar och är särskilt problematiskt ur ett barnperspektiv. Det finns risk att individens fokus skiftar från arbete och utbildning till att hitta en bostad. Tidsbegränsade boendelösningar är också särskilt problematiska i mottagandet av kvotflyktingar, ett mottagande som ska vara ett långsiktigt åtagande.

När rätten till etableringsboende upphör kan kommunerna behöva ge fortsatt stöd med boende enligt andra författningar. Det kan

försvåras av den kommunala likabehandlingsprincipen och medföra tillfälliga och mer otrygga boendelösningar och ett begränsat handlingsutrymme för kommunerna jämfört med idag.

Länsstyrelsen anser också att regelverket eller dess förarbeten bör tydliggöra att rätten till etableringsboende, i den mån det är möjligt, bör tillgodoses med bostäder av god kvalité. Det kan handla om att bostäderna bör vara av lämplig storlek för hushållet, att det finns god tillgång till service och kommunikationer, eller att bostaden inte ligger i ett utsatt område.

Länsstyrelsen menar förslaget om ett tidsbegränsat bosättningsansvar och de risker det medför kan leda till försämrade möjligheter att nå regeringens integrationspolitiska mål, särskilt målet om ekonomisk integration. Förslagen kan även göra det svårare att nå målen i regeringens nationella hemlöshetsstrategi 2022–2026, däribland särskilt målet att hemlöshet ska förebyggas.

10.6 Rätten till etableringsboende kan i vissa fall upphöra i förtid

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget i kap. 10.6.1 att den kommun som ansvarar för att ordna boende i enskilda fall får besluta att den nyanländes rätt till etableringsboende ska upphöra i förtid om den nyanlände skiljts från den bostadslägenhet kommunen ordnat efter att dennes hyresrätt förverkats med stöd av 12 kap. 42 § jordabalken.

Länsstyrelsen avstyrker dock förslagen i kap. 10.6.2 som innebär att den nyanländes rätt till etableringsboende ska kunna upphöra i förtid om den nyanlände inte är anvisad till arbetsmarknadspolitiska program, eller har fått sin anvisning till ett sådant program återkallad till följd av omständigheter som den nyanlände råder över.

Att inte delta i arbetsmarknadspolitiska program utan giltigt skäl medför redan idag tydliga konsekvenser för den enskilde, då individen kan förlora ersättning för deltagande i programmet. Det framstår som rimligt att konsekvenserna av bristande deltagande i programmen knyts till ersättningen för programmen. Då det är en kännbar konsekvens och då en stor majoritet av målgruppen deltar i programmen, är behovet av ytterligare incitament för deltagande små. Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att förslagen därför kan antas ha begränsade positiva effekter på målgruppens deltagande i programmen.

Samtidigt är en trygg och långsiktigt hållbar bostad en viktig förutsättning för integration, inte minst för barn. Som utredningen konstaterar leder ett villkorande av etableringsboendet för hela målgruppen till en otryggare bostadssituation för nyanlända, vilket kan bidra till ökad utsatthet och utanförskap.

Länsstyrelsen ser inte att förslaget är motiverat då det väntas få små om några positiva effekter för nyanländas deltagande i arbetsmarknadspolitiska program, men leda till negativa effekter för nyanländas integration och ökad arbetsbelastning för det offentliga.

11.3 Länsstyrelsen ska följa upp kommunernas ansvar för att ordna etableringsboende

Länsstyrelsen är positiv till förslaget men föreslår att länsstyrelsernas uppföljningsuppdrag regleras i etableringsboendeförordningen i stället för i förordning (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare.

Uppföljningsuppdraget som utredningen föreslår gäller kommunernas ansvar enligt etableringsboendeförordningen. Genom att inkludera länsstyrelsernas uppföljningsuppdrag i förordningen, knyts det uppdraget tydligare till kommunernas bosättningsuppdrag och även till länsstyrelsernas uppdrag att föra dialog med kommunerna om planeringen för mottagandet. På så sätt tydliggörs Länsstyrelsens roll gentemot kommunerna i sammanhanget.

Länsstyrelsen ser också problem med att inkludera uppföljningsuppdraget i förordning 2016:1363 på det sätt utredningen föreslår. I § 10 i förordningen regleras idag länsstyrelsernas uppdrag att följa upp kommunernas beredskap och kapacitet samt genomförandet av insatser för målgruppen. Uppdraget är brett hållet och ger Länsstyrelsen möjlighet att fokusera arbetet på de områden som för tillfället är lämpliga. Genom att, som utredningen föreslår, så tydligt skriva fram ett uppföljningsuppdrag kopplat till endast anvisade nyanlända och till kommunernas insatser vad gäller etableringsboende, fokuserar uppdraget omotiverat mycket på de boendelösningarna på bekostnad av kommunernas andra insatser.

18.7.3 Konsekvenser för statens finanser: Länsstyrelserna

Länsstyrelsen invänder mot förslaget att anslagen till länsstyrelserna ska minska med 30mkr per år.

Utredningen motiverar minskningen med att Länsstyrelsens roll i bosättningssystemet minskar i och med att kommuntalsbeslutet övergår till Migrationsverket. Länsstyrelsen menar dock att själva kommuntalsbeslutet är en liten del i länsstyrelsernas arbete med kommuntalsprocessen. Övriga delar i länsstyrelsernas uppdrag kommer att bestå eller utökas.

Länsstyrelsen förväntas fortsatt ha en central roll vad gäller att föra dialog med kommunerna och möjliggöra omfördelningar. Länsstyrelsens erfarenhet är att denna typ av dialoger är det som tar tid och resurser i kommuntalsprocessen. I och med det föreslagna systemet blir kommuntalsprocessen dessutom mer komplex, och möjligen kommer det nya regelverket medföra att fler kommuner kommer att önska högre eller lägre tal. Länsstyrelsens bedömning är därför att behovet av insatser i alla fall inledningsvis kommer att öka till följd av utredningens förslag. Även i den nationella samverkan kring fördelningsmodell och takmodell förutser vi att arbetsinsatserna kommer att öka till följd av förslagen.

Vi föreslår även förändringar i etableringsboendeförordningen (se kommentarer på avsnitt 8.4.4) för att tydliggöra vårt uppdrag att hålla ihop kommuntalsprocessen gentemot kommunerna. Det är viktigt att finansieringen till Länsstyrelserna består för att reflektera att vi har det uppdraget.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av länsöverdirektören Jörgen Peters med utvecklarern Love Lundin som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Pia Falck medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Kontaktuppgifter till Länsstyrelsen

Kontakta oss via e-post vastragotaland@lansstyrelsen.se, postadress Länsstyrelsen Västra Götaland, 403 40 Göteborg, eller ring vår växel 010-224 40 00.

Vår webbadress är lansstyrelsen.se/vastra-gotaland.

Du kan läsa om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter på Länsstyrelsens webbplats:

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/personuppgifter